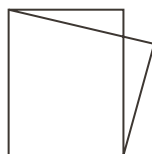

Ny ph.d.-afhandling: A sociological investigation of governance through a mandatory learning management system and practice in Danish primary and secondary schools

Ph.d.-forsvar: juni 2021

Ronni Laursen,
postdoc, ph.d., DPU,
Aarhus Universitet

Den politiske styring af folkeskolen har siden Danmarks deltagelse i den første PISA-undersøgelse været tiltagende (Krejsler & Moos, 2021). Styringen skyldes en politisk frygt for, at danske elever ikke lærer tilstrækkeligt med relevante kompetencer i folkeskolen (Hansen, 2011). Således er politiske reformer som fx 2014-reformen rettet mod at forbedre elevernes faglige kompetencer. Med udgangspunkt i implementeringen af en læringsplatform analyserer jeg i min ph.d.-afhandling, *hvordan styring gennem læringsplatformen forandrer praksis*.

Forskningsdesign

Min afhandling, "A sociological investigation of governance through a mandatory learning management system and practice in Danish primary and secondary schools", består af fire artikler og en kappe, der dels binder artiklerne sammen og dels præsenterer mine teoretiske vinkler og metodologi mere

dybdegående. Jeg anvender tre forskellige datakilder til at analysere styring gennem læringsplatformen. Dokumentanalyse af 21 dokumenter forfattet af henholdsvis 'policymakers' og Danmarks Lærerforening (DLF). Kvalitative interview med 31 aktører i skolefeltet og data fra en surveyundersøgelse. Teoretisk er jeg i afhandlingen overvejende inspireret af Bourdieus begreber om felt, kapital og habitus (Bourdieu & Wacquant, 1996), men trækker også på Foucaults forståelse af panoptikon (Foucault, 1977), Deans udvikling af governmentality (Dean, 2004) og transformationsledelse (Bass & Riggio, 2005). De forskellige tilgange bidrager med forskellige perspektiver på styringen gennem læringsplatformen og giver samlet et billede af, at styringen gennem platformen er detaljeret og transformerer praksis. I det følgende vil jeg præsentere fem resultater fra afhandlingen og afslutte med en kort afrunding.

En programmeret styringsarkitektur
Analyserne viser, at læringsplatformens forprogrammerede design ikke er neutralt. Tværtimod er læringsplatformen designet til at ændre lærernes praksis radikalt. Eksempelvis understøtter designet af læringsplatformen en standardisering af undervisningen (KL, 2015) i forhold til fx læringsmålstyret undervisning (EVA, 2016). Foruden at være forprogrammeret til at dirigere praksis i bestemte retninger, så er læringsformene også designet til at fungere som panoptikon. Panoptikon er et fængselsdesign, der muliggør, at en fangevogter til enhver tid kan observere alle fangerne i fængslet på en gang. Ud fra et styringsperspektiv er det geniale ved panoptikon, at fangerne ikke ved, hvornår de præcist bliver observeret. Med implementeringen af læringsplatformen ved lærerne heller ikke, hvornår de bliver kontrolleret, da skolelederen altid kan 'klikke' ind på den undervisning, som læreren arbejder med. I det lys karakteriserer jeg læringsplatformen som en programmeret styringsarkitektur.

Født i konflikt

I 2013 lockouted Kommunernes Landsforening (KL) de lærere, som er medlem af Danmarks Lærerforening (DLF), fordi parterne er uenige om rammerne for en ny overenskomst. Lockouten slutter ved, at folketinget vedtager lov 409, der kraftigt tilgodeser KL's interesser. Lockout og lov 409 resulter i stor mistillid mellem parterne. I sommeren 2014 skal den nye folkeskolereform implementeres. Et af elementerne i reformen er, at skoledagen skal forlænges og undervisningen understøtte, at eleverne klarer sig godt i de nationale test. Dorf (2018) peger på en sammenhæng mellem 2014-reformen, lov 409 og læringsplatformen. Det gør

mine analyser også. I dokumentanalysen viser jeg eksempelvis på den ene side, hvordan rapporter bliver brugt til at fremhæve, at læringsplatformen er så effektiv et arbejdsredskab, at det ikke er et problem, at lærerne underviser mere uden ekstra forberedelsestid. Det synspunkt er DLF på den anden side meget uenig i, og de udtrykker en generel skepsis over for implementeringen af platformen. Konklusion er ikke overraskende, at mistilliden mellem politikere og DLF forstærkes af implementeringen af læringsplatformen. Nu er DLF jo ikke læreren, men de kommunikerer ud til alle deres medlemmer om læringsplatformen fx, at læringsplatformen er meningsløs metodetvang (Christensen, 2016), hvilket, alt andet lige, italesætter en negativ diskurs om platformen, som læreren kan orientere sig mod.

Den konkrete implementering af læringsplatformen

Skoleledelserne ved godt, da de skal starte med at implementere læringsplatformen, at der blandt lærerne er en relativt stor modstand mod denne forandring af praksis. Implementeringen er dog det, der i skoleverdenen kaldes en 'skal-opgave', og derfor implementerer skoleledelsen loyalt læringsplatformen. I implementeringsprocessen anvender skoleledelsen hård direkte magt og understreger over for lærerne de *skal-opgaver*, der er forbundet med implementeringen af platformen. På den måde indsnævrer implementeringen lærernes handlemuligheder, da der med implementeringen følger en række specifikke krav til, hvordan lærerne fx skal lave elev- og årsplan. Ud over alle disse 'skal-opgaver' til lærerne i forlængelse af implementeringen af læringsplatformen, så anvender skoleledelsen også, hvad

der kan karakteriseres som 'blød magt' for at få lærerne til at bruge platformen. Den bløde magt kan fx komme til udtryk i MUS-samtalerne, hvor skolelederens forventning til læreren er, at hun præsenterer et eksemplarisk målstyret undervisningsforløb, hun har uploadet i platformen. Læreren er således 'tvunget' til at lave den målstyrede undervisning, uploade det eksemplariske forløb i platformen, ellers må hun tage den ballade, det eventuelt vil medføre ikke at lave det arbejde, skoleledelsen forventer. Anvendelsen af blød magt, dvs. det forhold, at skoleledelsen producerer strukturer i skolen, som gør det svært for lærerne at lade være med at bruge læringsplatformen, fører til en form for selvregulering af lærernes praksis mod brugen af platformen. Det til trods for, at de måske slet ikke kan se, at den giver mening at bruge.

To lærerstrategier til at håndtere de nye strukturer, læringsplatformen understøtter

Læringsplatformen automatiserer og standardiserer lærernes arbejde. Som netop skrevet, så regulerer implementeringen af læringsplatformen lærernes praksis, men lærerne udvikler strategier til at håndtere de nye krav til undervisning. En strategi karakteriserer jeg som civil ulydighed. I et forsøg på at den undervisningspraksis, som platformen understøtter, ikke skal blive en del af deres lærerhabitus, arbejder de rundt om platformen så meget som muligt. Det væsentlige for den gruppe af lærere er den enkelte elevs faglige og personlige udvikling og at lave en undervisning, der giver mening. Det mener den gruppe af lærere ikke, at platformen understøtter. En strategi for en anden gruppe af lærere er at anvende implementeringen af læringsplatformen til at akkumulere

kapital. Alt efter lærernes position på skolen akkumulerer de digital- eller ledelseskapital. Akkumuleringen af kapital betyder, at de gør sig uundværlige over for skolens ledelse. Denne strategi bliver så gengældt af ledelsen, når der skal udpeges nøglepersoner til opgaver på skolen.

Transformationsledelse

får lærerne til at bruge platformen

Til trods for strategier på de enkelte skoler for at få lærerne til at anvende platformen, og at det faktisk er obli-

gatorisk at anvende den, så viser data fra surveyen (januar 2020), at 20 % af lærerne slet ikke bruger platformen. De kvantitative analyser peger dog på, at de lærere, der opfatter deres ledelse som 'transformationel', i højere grad bruger platformen, og de har også en tendens til i højere grad at få platformen til at give mening.

Dårligere undervisning?

Samlet set så etablerer afhandlingens forskellige analyser et billede af, at styringen gennem læringsplatformen

er detaljeret, hvilket former skoleledernes og lærernes praksis på bestemte måder. De viser også, at skolefeltet er komplekst, og at modstanden mod den styring gennem læringsplatform, der er, i høj grad også skal ses som en modstand mod den styring, der er knyttet til 2014-reformen og lov 409. De mange styringstiltag oplever lærerne har negativ indflydelse på deres undervisning. Særligt oplevelsen af ikke at have nok tid til forberedelse betyder, at de selv oplever, at de laver dårligere undervisning, end de kan.

REFERENCER

Bass, B.M. & Riggio, R.E. (2005). *Transformational Leadership*. Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781410617095>

Beskæftigelsesministeriet. (2013). Lov 409: Lov om forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster og aftaler for visse grupper af ansatte på det offentlige område [Law 409: Law on the extension and renewal of collective agreements and agreements for certain groups of public sector employees]. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2013/409>

Bourdieu, P. & Wacquant, L.J.D. (1996). *Refleksiv sociologi: mål og midler*. Hans Reitzel. https://www.statsbiblioteket.dk/au/#/search?query=recordID%3A%22sb_4960969%22

Christensen, A.B. (2016). Læringsplatforme. <https://www.folkeskolen.dk/578850/laeringsplatforme>

Dean, M. (2004). *Governmentality: power and rule in modern society*. Sage Publications.

Dorf, H. (2018). *Skolepolitik og uddannelseskvalitet i Danmark*. Asterisk, vol. 16. Aarhus Universitetsforlag.

EVA. (2016). *Implementering af digitale læringsplatforme: de første erfaringer*. Danmarks Evalueringsinstitut. https://www.statsbiblioteket.dk/au/#/search?query=recordID%3A%22sb_6306770%22

Foucault, M. (1977). *Overvågning og straf: det moderne fængselsvæsens historie*. Rhodos. https://www.statsbiblioteket.dk/au/#/search?query=recordID%3A%22sb_4806310%22

Hansen, E.J. (2011). *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*. Hans Reitzel. https://www.statsbiblioteket.dk/au/#/search?query=recordID%3A%22sb_5253987%22

KL. (2015). Notat – Brugerportalsinitiativet. http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_72252/cf_202/Offentligt_notat_om_brugerportalsinitiativet.PDF

Krejsler, J.B. & Moos, L. (2021). Danish – and Nordic – School Policy: Its Anglo-American Connections and Influences (s. 129-151). Cham: Springer International Publishing.

Regeringen. (2013). Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen.